

İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME (1, 2, 3. SINIF) TÜRKÇE ÖĞRETİMİ SORUNLARI

Celal BÖLÜKBAŞI ^{1*}

Murat SARIBAŞ ^{2*}

Özet:

Türkçe öğretiminde en çok üzerinde durulması gereken kademe, çocuğun okula başladığı ilk yıllar yani ilköğretim birinci kademedir. Bu yıllarda, güzel Türkçemizi öğrencilere özenli bir şekilde öğretmemiz ve Türkçe sevgisini aşılamamız gerekmektedir. Fakat ilköğretim birinci kademedeki sınıflarda Türkçe öğretiminde birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar Türkçe programının yetersizliğinden, öğretmenlerimizin alan bilgisi eksikliğinden, okullardaki eğitim öğretim materyallerinin azlığından, okutulan kitapların özensiz hazırlanmasından ve velilerin bu konuda bilgilendirilmemesinden kaynaklanabilmektedir. Bu makalede tüm bu eksiklikler hakkında bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, sorunlar, program, ders kitapları, materyal.

Türkçe öğretiminde birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar programlardan (ilköğretim Türkçe dersi programlarından), okutulan kitaplardan, öğretim yöntemlerinden, ilgili kurumlardan, öğretmenlerden ve öğrencilerden kaynaklanmaktadır.

Dil edinimi çocuğun ailesiyle ve çevresiyle etkileşimi sonucu başlar ve hayat boyu devam eder. Fakat dilin doğru ve etkili kullanımı ve dört temel dil becerisinin gelişimi okullarda sistemli bir çalışmayla meydana gelir. Ülkemizde ilköğretimden itibaren ana dili olarak Türkçe eğitimi yapılmasına rağmen öğrencilerin Türkçeyi kullanımlarında birçok sorunlar yaşadığı gözlenmektedir. Aksan'ın (2004: 182) da değindiği gibi bugün üniversite öğrencilerimizde bile karşımıza çıkan okuduğunu anlayamama veya düşündüğünü anlatamama gibi sorunlar, ancak ve ancak kaliteli bir Türkçe eğitimi ile çözüme kavuşturulabilir.

Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili dil ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal

---

¹ *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

² *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

yönlerden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, öğrenmeleri, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır” (MEB, 2009).

İlköğretim Türkçe dersi programının başarılı olabilmesi için her şeyden önce öğretmenlerin ve yöneticilerin program hakkında gerçek bir donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Ne yazık ki MEB’in bu konudaki bilgilendirme çalışmaları eksik olarak sürdürülmektedir. Ayrıca programı hazırlama sürecinde, programı uygulayacak olan öğretmenlerimizin bilgi ve tecrübelerine yeteri kadar değinilmemiştir. Bu da programı uygulamada birçok öğretmenin güçlük çekmesinden anlaşılmaktadır. Programı uygulamada birinci derecede sorumlu olan öğretmenlerin ve denetçilerinin acilen hizmet içi eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir.

Bilindiği üzere daha önceki programda ilk okuma yazmada yazı öğretimi, dik temel harflere dayalı olarak cümle yöntemi ile yapılmaktaydı. Yeni programda ise ses temelli cümle yöntemi (STCY) ile birlikte bitişik eğik yazı ile öğretim zorunluluğu getirilmiştir. Bitişik eğik yazı sürekli hareketlerden meydana geldiğinden hızlı yazma ve hızlı düşünmeyi sağlar. Fakat bu olumlu yanlarının yanı sıra birçok eksikliği beraberinde getirmiştir. Çünkü günlük hayattaki kaynaklarda bitişik eğik yazı kullanılmamaktadır ve yazmaya geçiş döneminde bitişik eğik yazı rahat kullanılamaz. Bu durum çocukların okuma hızını düşürmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki yeni Türkçe dersi programı yapısalcı yaklaşıma göre hazırlanmıştır. Fakat yukarıda bahsettiğimiz eksiklik yapısalcı yaklaşıma uygun düşmemektedir. Yapılan birçok araştırmada bitişik eğik yazının estetik ve güzel olduğu ve öğrencinin hızlı yazdığı görülmüştür. Ancak öğrenciler, f, k, h, t, a harflerini yazmada çok zorlanmakta ve b-d, v-u ile s-ş harflerini yazarken karıştırmaktadırlar. Bir diğer çelişki de okul öncesindeki basılı yazılı materyallerden kaynaklanmaktadır. Hem okul öncesinde hem de günlük hayattaki materyaller dik temel harflerle yazılmıştır. Bu durum öğrencinin bitişik eğik yazıyı öğrenme sürecinde birçok sorunla karşılaşmasına neden olmaktadır. MEB’in okullara acilen bitişik eğik yazı ile hazırlanmış materyaller sağlaması gerekmektedir.

Bu konudaki diğer bir sorunda bitişik eğik yazıyı öğretecek olan öğretmenlerin bu yöntemi yeterince bilmemeleridir. Bu büyük bir eksiklidir. Çünkü bitişik eğik yazıyı öğrencilere öğretmeye çalışan bazı öğretmenler bir öğrenci kadar güzel yazamamaktadır. Bu durum öğrencinin yazma şevkini düşürmekte ve öğretmene olan inancını azaltmaktadır.

Yeni program hakkında bilgilendirilmesi gerekenlerden birisi de velilerdir. Ailenin desteğini almamış bir eğitim programının başarıya ulaşması mümkün değildir. Ses temelli cümle yöntemi ve bitişik eğik yazı okuma ve yazmayı geciktirmekte ancak okuduğunu anlamlandırma bakımından cümle yöntemine göre daha üst düzeydedir. Bu durum hakkında bilgisi olmayan aileler çocuklarının okuma ve yazmaya geç geçmesinden yakınmaktadırlar. Daha önce de değindiğimiz gibi MEB'in bu konuda aileleri bilgilendirmesi gerekmektedir. Yazılı ve görsel basının olanaklarından daha fazla yararlanıp ailelere daha çabuk ulaşılabilir.

MEB, ilk okuma yazma öğretiminde bir yöntem üzerinde dayatma yapmamalı, öğretmenlere inisiyatif tanınmalıdır. Ayrıca bu uygulamaları desteklemek üzere basılı-yazılı, görsel-işitsel materyaller sağlamalıdır.

İlköğretim birinci kademedeki başka bir sorunda kalabalık sınıf mevcutlarıdır. Sınıf mevcutlarının çokluğundan dolayı öğretmenler öğrencilere yeteri kadar zaman ayıramamaktadır. Yine bu çokluk sebebi ile öğrencilerin derste dikkatleri dağılmakta, derse odaklanamamakta ve öğretmeni anlama gücünü çekmektedirler. MEB'in acilen derslik sayılarını artırarak sınıftaki fazla mevcudu düşürmeye gitmesi gerekmektedir.

Türkçe öğretiminin en etkili aracı öğretmendir. Öğretmenin kullandığı en etkili araç da ders kitabıdır. (SEMERCİ, 2004)

Derste kullanılan kitaplar eğitim ve öğretimin en önemli araçlarından bir tanesidir. Standarda uygun bir ders kitabı hem öğretmenlere hem de öğrencilere yarar sağlamanın yanı sıra eğitim ve öğretim etkinliklerine de kılavuzluk eder.

Ders kitapları, gelişmiş ülkelerde en önemli eğitim araçlarından birisi olmuştur. Mesela Japonlar ders kitaplarına bir toprak parçası akdar değer vermişlerdir. Japonya'daki öğretmenler, deprem anında kurtarılması gerekenler arasında ders kitaplarını da göstermişlerdir ve Amerikalı bilim adamlarının araştırmalarına göre öğrenciler sınıftaki zamanının yaklaşık yüzde seksen beşini ders kitaplarıyla geçirmektedirler. (Kaya, 2002, 92-93; Tertemiz ve ark., 2001,1)

Ders kitapları tüm kademelerde çok önemli bir yer arz etmektedir ama öğrencilerin kitaplarla yeni tanışması sebebi ile ilköğretim birinci kademedeki önemi daha büyüktür. Okumayı sevdirmek ve okuma alışkanlığı kazandırabilmek için nitelikli ders kitaplarının basılması gerekmektedir. (Kılıç ve ark., 2001) Ders kitapları eğitim ve öğretimin

vazgeçilmez ve en çok kullanılan görsel araçlarıdır. (Demirel, 1999, 51-52, Binbaşıoğlu, 1995, 69)

Yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlara bakıldığında, öğrenciler derse ayırdıkları zamanın en büyük kısmını ders kitapları ile beraber geçirmektedirler. Ayrıca ilköğretim birinci kademedeki öğrenciyi farklı kaynaklara yönlendirmenin çok zor olduğu düşünüldüğünde, ders kitaplarının hazırlanmasında birçok kaynaktan yararlanılması gerekmektedir. Ders kitaplarına, sadece içinde yazılar olan ve öğrencilerin okuduğu bir materyal olarak bakmamak gerekir. Bilginin yanında kitabın estetik özelliği de çok önemlidir. Bu estetik özellikler; çizgi, şekil, doku, boyut, sayfa sayısı, yazı genişliği, yazarın stili, resim, renklerden meydana gelir. Ders kitapları hazırlanırken bu özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Ve belirtmek gerekir ki ders kitaplarındaki metnin yanına konulan kaliteli resimler ve metinle alakalı resimler metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Yüksek öğretim kurumlarında bugüne kadar dikkate alınmayan ders kitapları, son dönemde yapılan çalışmalar sayesinde eğitim fakültelerinin ders programlarında “Konu Alanı ve Ders Kitabı İncelemesi” ismi ile yer almıştır.

Gelişmiş birçok ülkenin ders kitapları incelendiğinde Türkiye’ye göre nitelik ve içerik bakımından önce olduğu ne yazık ki gözler önündedir. (Hengirmen, 1999:468). Bu sebeple MEB’in çalışmalarını genişletmesi ve geliştirmesi gerekmektedir.

Ders kitaplarındaki eksiklikleri genel hatları ile şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ders kitapları öğrencinin ilgisini çekmemektedir.
- Ders kitaplarında yer alan bazı konular öğrencinin yaş seviyesine uygun değildir. Bu sebeple öğrenme zevki ve merakı oluşmamaktadır.
- Ders kitapları yeterince sağlam (fiziksel açıdan) değildir.
- Ders kitaplarında yer alan resim ve şekiller sayıca az, baskı kalitesi bakımından yetersizdir.
- Ders kitaplarında kullanılan kâğıtlar kalitesizdir.
- Ders kitaplarında yer alan bazı resimler metinle ilişkilendirilememektedir.
- Ders kitaplarında yer alan bazı konular öğrencilerin yaşadıkları çevre koşulları ve ilgileri dikkate alınmadan hazırlanmıştır. Bu sebeple zaman zaman sıkılıp dersten kopmalarına neden olmaktadır.

- Ders kitaplarındaki bazı metinlerin ve etkinliklerin ayrıntılı olması sebebi ile zaman probleminin yaşanmasına neden olmaktadır.

Bu yaş grubundaki çocuklar birer oyun çocuğudur. Bu yüzden çocuğun ilgisini çekecek ve eğlendirebilecek kitaplar, özellikle birinci, ikinci ve üçüncü sınıf, hazırlanmalıdır. Bunu yapabildiğimiz zaman çocukta okuma alışkanlığı ve zevki oluşur. Bu kazanım da hem öğrenci için hem de ülkemiz için büyük bir adımdır. Okuma alışkanlığını kazandırabilmek için bu yaş grubundaki çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını iyi bilmek gerekir. Bu yüzden bu konu hakkında gelişim psikologlarından faydalanmamız gerekmektedir. İlköğretim birinci kademe yaş grubundaki öğrencilerin ilgilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Tekerlemelerde hoşlanırlar.
- Şiirlerden hoşlanırlar.
- Masallara karşı ilgi sürmektedir.
- Hayali yaratıklarla ilgili hikâyelerden hoşlanırlar.
- Kişileri hayvan olan öyküler ilgilerini çeker.
- Kahramanı çocuk olan öyküler ilgilerini çeker.
- Tatil ve doğa öykülerinden hoşlanırlar.
- Oyun içerikli metinlerden hoşlanırlar.

Evet, tüm bunları göz önüne alarak metinler oluşturmaya çalışılmalıdır. Ayrıca yapılacak olan etkinlikler de çocuğun ilgisini çekerek okuma alışkanlığı ve zevki oluşturur.

- Kitap sergisi açmak.
- Kitaplarla ilgili resim yaptırmak.
- Kitabın yazarı ile tanışmak.
- Okuma bayramları yaptırmak.
- Okuma yazma öğretiminde eğlenceli yöntemlerle yapmak.
- Okunan kitap üzerinde konuşmak.
- Her gün bir süre kitap okutturmak.

Ayrıca ilköğretim birinci kademedeki eksiklikleri bazı öğretmen görüşleri ile şu şekilde destekleyebiliriz:

1. Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun bazı kazanımları karşılayan etkinlik bulmakla ilgili ve tüm kazanımları kısıtlı bir zamanda karşılayacak bir ders planı hazırlamakla ilgili sorunlarla karşılaştım.

2. Bence temalar ve konular biraz fazla. Öğrencinin seviyesi için biraz üstte kalıyor ve öğrenciler konuları anlamakta güçlük çekiyorlar.

3. Ölçme ve değerlendirmede sıkıntı yaşıyoruz. Derslerimizi zor yetiştiriyoruz. Ölçme ve değerlendirmeye zaman bulamıyoruz. Ölçme ve değerlendirmeler tema sonlarında yer alırsa daha yararlı olacağı kanısındayım.

4. Dört temel dil becerisi olan konuşma, okuma, dinleme ve yazmada sorunlar yaşıyorum. Öğrencilerin konu üzerinde konuşması ve yorum yapması biraz zor oluyor. Bitişik eğik yazı öğrencileri zorluyor. Etkinlikler çok fazla, bireysel farklılıklar dikkate alınmamış. Kitaplarda ek etkinliklere de fazla yer verilmemiş. (Yalar, 2010:17)

Yukarıda bahsettiğimiz üzere ilköğretim birinci kademe Türkçe öğretimindeki birçok sorunu özetle şu şekilde söyleyebiliriz: Programın beraberinde gelen bitişik eğik yazının ve ses temelli cümle yönteminin dayatılması, kalabalık sınıf mevcutları ve derslik sayısının yetersizliği, özensiz hazırlanmış ve sevimsiz ders kitapları, materyal eksikliği, bazı metin ve etkinliklerin ayrıntılı olması sebebi ile süre sıkıntısının yaşanması, hizmet içi eğitimden yoksun öğretmenler, velilerin yeterince bilgilendirilmemesi sorunlardan başlıcalarıdır. Bu sorunların giderilmesinde MEB'e büyük görev düşmektedir.

KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

Binbaşıoğlu, C. (1995). *Okullarda Öğretim Sorunları*, Ankara: EĞİT-DER Yayınları V.

Demirel, Ö. (1999) *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

Hengirmen, M.(1999). “*Ana Dil Bilincinin Geliştirilmesi*”, *Cumhuriyet Döneminde Eğitim 2*, Ankara: MEB Yayını, s.468

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

Kılıç Z.; Atasay, B.; Tertemiz, N.; Seren, M; Ercan, L. (2001) *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Fen Bilgisi 4-8, Ankara: Nobel Yayınevi.

Milli Eğitim Bakanlığı (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5.Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Semerci, Ç. (2004). *İlköğretim (1.-5. Sınıf) Türkçe Ders Kitaplarının Genel Bir Değerlendirilmesi*, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.

TDK Yazım Kılavuzu (2008). Ankara: Öncü Basımevi.

Tertemiz, N.; Ercan, L. Ve Kayabaşı, Y.(2001). *Ders Kitabı Ve Eğitimdeki Önemi, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu(Sosyal Bilgiler 4-8, Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi 4-8, T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük 4-8)*, Ankara: Nobel Yayınevi.

Yalar, T. (2010). *İlköğretim 3. Sınıflarda Türkçe Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (2010), 30-41